

Naslov članka/Article:

Razvoj jezikovnih zmožnosti pri pouku na prostem

Language Development in Outdoor Environments

Avtor/Author:

Mag. Katarina Dolgan

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Razredni pouk, št. 2-3/2024, letnik 26

ISSN 1408-7820

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2024

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/razredni-pouk/>

Mag. Katarina Dolgan,

Zavod RS za šolstvo

Razvoj jezikovnih zmožnosti pri pouku na prostem

Language Development in Outdoor Environments

IZVLEČEK: Namen prispevka je predstaviti bralcem, kako lahko pouk na prostem prispeva k razvoju jezika pri otrocih, od štirih do osem let. V prispevku so opisani primeri in primerjave med različnimi pristopi za izvajanje pouka na prostem, in sicer učiteljev iz Slovenije, vzgojiteljev iz Nemčije in učiteljev s Švedske. Svoje izkušnje iz prakse so delili po tem, ko so bili vključeni v mednarodni Erasmus+ projekt ELaDiNa (Early Language Development in Nature). V času projekta so spoznavali vpliv pouka na prostem na razvoj jezika, preizkušali in razvijali različne pristope ter z otroki v vrtcih ter učencih v šolah izvajali različne dejavnosti v naravi in na prostem. V prispevku so predstavljene tudi različne strategije, ki so jih udeleženci projekta preizkušali, a jih lahko vsi učitelji in vzgojitelji uporabljajo za spodbujanje jezikovnih zmožnosti otrok in učencev pri pouku na prostem pa tudi v učilnici. Predstavljene so primerjave med didaktičnimi pristopi izvajanja pouka na prostem učiteljev in vzgojiteljev iz treh različnih evropskih držav – Slovenije, Nemčije in Švedske.

Ključne besede: pouk na prostem, razvoj jezikovnih zmožnosti, komunikacijske spretnosti, strategije za razvoj govorno jezikovnih zmožnosti, primerjava didaktičnih pristopov

Abstract: This paper will demonstrate how outdoor education can contribute to language development in children aged 4 to 8. It provides examples and comparisons between different approaches to outdoor learning from Slovenian, German, and Swedish educators. They share their practical experiences based on participation in the international Erasmus+ project ELaDiNa (Early Language Development in Nature). During the project, members learnt about the impact of outdoor education on language development and experimented with different approaches. They engaged in various activities in nature and outdoors with kindergarten and school children. The strategies tested can facilitate language development in youngsters (pupils) in outdoor and/or indoor lessons. Comparisons are drawn between the didactic approaches of educators from the three different European countries.

Keywords: outdoor education, language development, communication skills, strategies for oral language development, comparison of didactic approaches

Uvod

Govorne in jezikovne zmožnosti različni otroci različno razvijajo, odvisno od kulture oz. družbe, v kateri živijo in odrasčajo. Enako velja tudi za njihov razvoj jezika. Po Marjanovič Umek (1990) sta govor in posledično tudi jezik v otrokovem razvoju zelo pomembna, saj gre pri tem za oblikovanje otroka kot posameznika, družbenega bitja in za vzpostavljanje komunikacije z okolico.

Če pa najprej pogledamo otrokov celostni razvoj, lahko vidimo, da ima na njegov razvoj velik vpliv okolje, v katerem odrasča. Ta je opredeljen v Bronfenbrennerjev ekološkem modelu (Bronfenbrenner, 1979), po katerem vse, kar se dogaja v otrokovi okolici, neposredno in posredno vpliva na otrokovo razvoj.

Bronfenbrennerjev ekološki model, znan tudi kot ekološka teorija sistemov, je okvir za razumevanje, kako različni dejavniki vplivajo na razvoj posameznika. Model poudarja, da je razvoj rezultat dinamične interakcije med posameznikom in različnimi ravnmi vplivov iz okolja. Model je sestavljen iz petih medsebojno povezanih sistemov (Microsoft, 2024):

Bronfenbrennerjev ekološki model

Mikrosistem

- To je najbližje okolje posameznika, ki vključuje družino, prijatelje, šolo in druge neposredne stike. Vplivi v mikrosistemu so najmočnejši in najbolj neposredni.

Mezosistem

- Ta raven zajema interakcije med različnimi mikrosistemi, na primer med družino in šolo. Povezave med temi sistemi lahko pomembno vplivajo na razvoj posameznika.

Eksosistem

- Vključuje širše socialne sisteme, v katerih posameznik ni neposredno vključen, vendar še vedno vplivajo nanj. To sta starševsko delovno okolje ali lokalna skupnost.

Makrosistem

- Ta raven zajema širše kulturne in družbene vrednote, norme in zakone, ki oblikujejo okolje posameznika.

Kronosistem

- Ta raven upošteva časovne spremembe in prehode, kot so pomembni življenjski dogodki ali zgodovinske spremembe, ki vplivajo na razvoj posameznika.

Bronfenbrennerjev model poudarja, da so ti sistemi medsebojno povezani in da spremembe v enem sistemu lahko vplivajo na druge sisteme. Ta celostni pristop pomaga razumeti, kako kompleksni in večplastni so vplivi okolja na razvoj posameznika.

Na razvoj jezika in besedišča otroka zagotovo vpliva kulturno okolje, v katerem se otrok razvija. Pomislite,

na primer, kako na različnih koncih naše države isto stvar poimenujemo na različne načine, pogosto uporabljamo različne naglase, različna narečja in različno besedišče. Če upoštevamo vso to različnost kulturnega okolja, v katerem otrok odrasča, ter razlike v podpori in spodbujanju pouka in igre na prostem, so lahko razlike med otroki zelo velike. Zato bi želeli predstaviti različne pristope k podpori razvoja jezika na prostem, s poudarkom na razvoju jezikovnih in komunikacijskih zmožnosti v različnih naravnih okoljih, obenem pa predstaviti razlike v pristopih med tremi državami - Slovenijo, Nemčijo in Švedsko.

Razvoj jezika pri učenju v naravi

Čeprav v predstavljenem ekološkem modelu po Bronfenbrennerju (Bronfenbrenner, 1979) narava ni omenjena, ima pomemben vpliv na otrokov psihomotorični in čustveno-socialni razvoj. Vpliv učenja v naravi na razvoj otrok so preučevali številni raziskovalci, ki so prepoznali pomen izkušenj, pridobljenih na prostem, na kognitivni, čustveno-socialni in telesni ravni.

Naravno okolje pa otrokom ne pomaga le pri telesnem in čustvenem razvoju. Pomembno vpliva tudi na razvoj jezika ter na razvoj komunikacijskih spretnosti otroka. Tako lahko v literaturi zasledimo številne avtorje, ki so se ukvarjali z raziskovanjem vpliva učenja v naravi na razvoj jezikovnih zmožnosti. Wilson opisuje, kako lahko narava kot bogato učno okolje zagotovi priložnosti za učenje jezika (Wilson, 2018), Richardson in drugi (2023) pa opisujejo prednosti, ki jih ima lahko bivanje v naravi za učenje jezika. Čeprav raziskave potrjujejo, da narava lahko koristi govornemu in jezikovnemu razvoju majhnih otrok, se ta koncept/pristop v neposredni praksi vrtcev in šol še ne uresničuje. Tudi pri pedagoških delavcih, vključenih v projekt ELaDiNa iz treh različnih evropskih držav, so se pokazale velike razlike pri njihovih pedagoških praksah izvajanja pouka na prostem kot didaktične strategije.

Raznolikost pristopov k igri in učenju v naravnem okolju

V nadaljevanju bodo predstavljene ugotovitve, do katerih smo prišli, ko smo primerjali prakso razvoja jezikovnih zmožnosti učencev pri pouku na prostem v Sloveniji, Nemčiji in na Švedskem. Predstavniki iz omenjenih držav so sodelovali v evropskem projektu za razvoj jezikovnih zmožnosti pri učenju v naravi, poimenovanem ELaDiNa (Kokalj idr., 2023). Pri analizi podatkov iz tega raziskovalnega projekta so bile v različnih državah ugotovljene nekatere pomembne skupne značilnosti pa tudi razlike med različnimi pristopi k razvoju jezikovnih zmožnosti pri učenju v naravi.

Vsi udeleženci mednarodnega projekta ELaDiNa so bili vzgojitelji ali učitelji otrok, starih od 3 do 7 let.

Namen projekta je bil prepoznati, poudariti in izkoristiti možnosti in priložnosti, ki jih ponuja učenje v naravi za izboljšanje otrokovih jezikovnih zmožnosti ter komunikacijskih spretnosti. Udeleženci so delili izkušnje ter opisali dejavnosti, ki so jih izvajali v svojih praksah, in kako so raznolike priložnosti pri učenju v naravi pripomogle k razvoju govorno-jezikovnih zmožnosti otrok in učencev. Udeleženci projekta so imeli priložnost preizkusiti različne strategije in nato predstaviti svoje izkušnje ter odzive otrok in učencev. Primeri praks, ki jih bomo predstavili, kažejo, kako lahko predhodne izkušnje udeležencev, šolski sistem, iz katerega prihajajo, ter osebni pristop učitelja k pouku na prostem vplivajo na izbiro dejavnosti, preko katerih se otroci učijo jezika pri učenju v naravnem okolju.

V Sloveniji

Ko smo Majo, učiteljico 1. razreda osnovne šole v Sloveniji, vprašali, kako uporablja jezikovne strategije v naravi, je povedala:

„Preden sem se z učenci odpravila v naravo, sem skrbno prebrala in izbrala cilje iz učnega načrta, ki se navezujejo na pouk na prostem. Potem sem izbrala strategijo in se nanjo osredotočila. V skladu z učnim načrtom sem začela načrtovati različne dejavnosti za učence, da bi – tudi s pomočjo izbranih strategij – dosegli zastavljene cilje. Pripravila sem raznovrstno didaktično gradivo in staršem poslala obvestilo, kdaj, kje in kaj bomo počeli, ko se bomo odpravili v gozd.

Preden smo odšli v gozd, sem se z učenci podrobno pogovorila o dejavnostih, pravilih in njihovem vedenju. Ko smo prišli tja, so točno vedeli, kaj morajo narediti. Začeli so z dejavnostmi, običajno v majhnih skupinah. To je bila priložnost, da preizkusim različne strategije, še zlasti „osredotočenje na tihe otroke“. Ugotovila sem, da imam več časa za pogovor in posameznike, če dobro načrtujem dejavnosti za učence in če ti točno vedo, kaj morajo početi, ko pridemo v gozd. Skoraj vsi člani skupin so uspešno opravili vse dejavnosti. Ob povratku v učilnico smo preverili odgovore na delovnih listih in večinoma so bili pravilni. Dan smo zaključili z refleksijo in samovrednotenjem novo pridobljenega znanja in občutkov otrok med dejavnostmi. Za učence je bil dan v gozdu eden izmed »najboljših« šolskih dni in vsi smo se strinjali, da bi jih moralo biti več.

Toda organizirati takšen dan s šestletniki ... No, to je pravi izziv! Pogostejše bi šla z njimi ven, ker se očitno več naučijo in bolje počutijo, vendar me je zelo strah, da bi se komu kaj zgodilo. Pri izvajanju

takšnih dejavnostih ne moreš biti nikoli preveč previden. Zato torej toliko pravil in dolžnosti, za katere se z učenci dogovorimo, preden gremo ven. Zame strukturiran pouk na prostem pomeni več nadzora nad dogajanjem in posledično manj možnosti za poškodbe.“

Ko smo v raziskovalnem projektu analizirali tudi druge praktične primere drugih slovenskih učiteljev, smo opazili, da so načrtovali podobno strukturo in zelo dobro organizirane dejavnosti z veliko podpornega didaktičnega gradiva. Večina je navedla enak razlog za poseben pristop k učenju na prostem – varnost je na prvem mestu.

V Nemčiji

Po drugi strani pa je bilo pri nemških vzgojiteljih v vrtcu zaznati drugačen pristop k razvoju jezika pri učenju v naravi, saj dejavnosti na prostem ne načrtujejo tako podrobno kot njihovi slovenski kolegi. So precej bolj intuitivni in zdi se, da je zanje »slediti otrokovim pobudam – vzpostaviti skupno pozornost« samoumevno. Otroci še posebej uživajo v pogovoru, kadar je skupna pozornost usmerjena na predmet ali temo, ki jim nekaj pomeni. Da bi učitelj lahko vzpostavil tako situacijo, pa mora v dialogu brzdati svoje ideje, prepustiti pobudo otroku in v celoti slediti njegovim interesom. Fisher (2016, str. 76) pojasni, da »se lahko pedagog uglaši z otroki le, če ga ti očarajo.« A čeprav se to morda zdi logično, pa taka raven interakcije terja, da se pedagog otroku popolnoma posveti in mu nameni vso svojo pozornost, kar je v okoljih, kjer je veliko dogajanja, pogosto težko.

V opisanem primeru Lisa-Marie, vzgojiteljica v vrtcu v Nemčiji, pojasni, kako v naravi otroke opazuje, z njimi sodeluje in uporabi naravo kot podporo govoru in jeziku. Otroci v njeni skupini so stari od štiri do šest let.

„Ko grem z otroki ven, jim rada nudim čas in prostor za samostojno igro. Ko jih opazujem med prosto, nestrukturirano igro, vidim, kako razmišljajo, kaj jim je všeč, kaj je v središču njihovega zanimanja ... Hkrati dobim vpogled v njihove socialne stike in raven njihovih sporazumevalnih zmožnosti. Osnovne dejavnosti, kot sta igranje z blatom ali skakanje po lužah, so odlična priložnost, da lahko tudi sama sodelujem pri njihovi igri. Sproščeno vzdruže ter varno in spodbudno učno okolje okrepi otrokovo željo, da svoje občutke, strahove, vznemirjenje, vse, kar se dogaja v njih in okoli njih, deli z vsemi, ne glede na to, ali je to njegov prijatelj ali jaz. Preprosto sledim otrokovemu zgledu in se poskušam vključiti, kolikor se le da.

Zunanjemu opazovalcu, ki ne pozna pomembnega vpliva teh dejavnosti na razvoj sporazumevalnih zmožnosti otrok, bi se vse to lahko zdelo smešno ali celo izguba časa. Toda vzgojitelj, ki izkusi, kako je biti vključen v otrokov krog in se lahko z njim dejansko igra kot enakovreden član, dobi vpogled v razmišljanje otrok in priložnost, da ugotovi in izboljša njihove sporazumevalne zmožnosti.

To je glavni razlog, zakaj se včasih odpravimo ven in počnemo vse, kar bi otroci radi počeli. Ni pomembno, ali je sončno ali dežuje. Njihovi predlogi so tisti, ki največ štejejo. Poskušamo jih uresničiti, če je le mogoče. To je čas za zabavo in veselje, hkrati pa se drug od drugega veliko naučimo. Vsi zelo uživamo v preživljanju časa v naravi.“

Analiza prej opisanih pristopov k zgodnjemu jezikovnemu razvoju pri učenju v naravi iz Slovenije in Nemčije nam pokaže, da sta si pedagoška pristopa diametralno nasprotna. Res je, da je šlo pri opisanih primerih za učiteljico in vzgojiteljico različno starih otrok, vendar se je tak pristop izkazal kot praksa tudi pri ostalih udeležencih. Tako v Sloveniji, kot v Nemčiji. A čeprav gre za popolni nasprotji, ni nujno, da je eden od pristopov boljši ali da daje boljše rezultate; katerikoli od njiju je primeren in potreben za razvijanje govornih in jezikovnih zmožnosti otrok pri učenju v naravi. Ko razmišljate o tem, kako bi radi izvajali praktično delo z majhnimi otroki, je vredno razmisliti, kateri od predstavljenih pristopov bi bil ustrežnejši za vaše otroke in zastavljene cilje, ali pa morda izberete svojo različico nekje vmes.

Na Švedskem

Pristop švedskih učiteljev nam ponuja povsem drugačen vidik. Na splošno menijo, da ima učenje na prostem povsem drugačen pomen v njihovem šolskem vsakdanu. Ne namenjajo mu toliko časa za načrtovanje, kot njihovi kolegi iz drugih dveh držav. To pa predvsem zato, ker je to njihova dnevna rutina. Ne gredo ven le nekajkrat na mesec, ampak vsak dan. Pravijo, da je vsak dan popoln dan za učenje na prostem. To je deloma tudi posledica švedske tradicije učenja na prostem in dejstva, da to najbolj vpliva na organiziranost in opremljenost šol. Večina učilnic v švedskih šolah in vrtcih ima neposreden dostop do učilnice na prostem. Zato ni treba načrtovati posebnih dni ali učnih ur, da bi se otroci lahko učili o naravi v naravi. Če se morajo, na primer, naučiti, kako gojiti solato, se tega ne učijo s pomočjo videoposnetka ali branja, ampak gredo ven, posejejo semena, zanje dobro skrbijo, opazujejo njihovo rast in se naučijo, kaj potrebuje solata za rast. Vsega se torej naučijo preko izkustvenega učenja.

Thina, švedska pedagoginja, pojasni, kako pri poučevanju uporablja zunanje prostore:

„Odkar poučujem, je učenje na prostem del moje prakse. S tem sem odraščala in če se ozrem nazaj, lahko rečem, da sem se največ in najbolj učinkovito učila, ko sem bila obkrožena z naravo. Na Švedskem smo z njo res zelo povezani. Morda je to glavni razlog, da grem s svojimi učenci tako pogosto ven.

V okolici naše šole imamo veliko prostranih površin, kjer se lahko otroci igrajo, opazujejo ali bolje spoznavajo osnovne procese v naravi. Večkrat se nam ob sobotah pridružijo tudi starši, ki pomagajo pri urejanju zunanje okolice naše šole. Vsak otrok v oddelku ima svoj prostor za shranjevanje osnovne opreme, da gre lahko ven v vseh vremenskih razmerah in pogojih. Vsak mora poskrbeti za svoje stvari.

Na začetku šolskega leta določimo pravila o gibanju na prostem, otroci jih poznajo in upoštevajo celo šolsko leto. Vedo tudi, da če si želijo malo svežega zraka ali razgibavanja, ne potrebujejo posebnega dovoljenja za odhod na dvorišče učilnice. Mimogrede, vsaka učilnica na šoli ima svoj zunanji prostor.

Ko gremo ven, smo osredotočeni na odkrivanje novih stvari, opazujemo, kaj je novega, in poskušamo najti čim več odgovorov na vprašanja, ki smo si jih zastavili v učilnici. Otroci so vajeni dela v paru ali skupini, nekateri raje delajo sami – to je odvisno od njih. Delo v parih ali skupinah jim daje priložnost za razvijanje socialnih in komunikacijskih veščin. Pri dokončanju naloge sledijo istemu cilju in dokaj hitro se naučijo, da je uspeh skupine odvisen od vsakega posameznika v skupini. Tako je veliko priložnosti za pogovor z vsakim učencem v oddelku.“

Ko smo švedske učitelje vprašali, katera strategija spodbujanja jezika pri učenju v naravi se jim zdi najbolj učinkovita, so pojasnili, da je »pogosta raba neznanih besed« pristop, ki ga največkrat uporabijo. Zdi se, da otroci dobro sodelujejo in da je sodelovanje učinkovito pri odkrivanju novih spretnosti, nadarjenosti in razvoju besedišča. Širjenje besednega zaklada je ključna spretnost pri razvijanju govornih in jezikovnih sposobnosti. Besede in njihove pomene je treba varno shraniti v pojmovne mape, da jih lahko priključimo, ko jih potrebujemo. Varno pomnjenje je podprto, če sogovornici (učitelji ali vzgojitelji) v dialogu omogočajo intenzivno raziskovanje z vsemi čutili in jezikovno spremljajo ta proces. Pri pomnjenju nove ali neznane besede so koristne večkratne ponovitve.

Vsako besedo je treba slišati 60- do 80-krat in jo izkusiti v različnih kontekstih, preden jo lahko aktivno uporabljamo. Odvisno od tega, kako abstraktna je ta beseda za otroka (Kokalj idr., 2023).

Iz prej opisanih primerov iz projekta ELaDiNa je mogoče sklepati, da učenje na prostem zajema vse, kar otroci počnejo, vidijo, slišijo ali čutijo v zunanjih prostorih. Zato je pomembno upoštevati:

- izkušnje, ki jih ustvarjajo in načrtujejo strokovni delavci,
- spontane dejavnosti otrok in
- naravno prisotne ciklične priložnosti, povezane z letnimi časi, vremenom in naravo (npr. odpadanje listov pri listnatih drevesih, selitve živali, padanje/naraščanje temperature ...).

Projekt je tudi poudaril, da morajo učitelji pri izbiri bogatega zunanjega učnega okolja upoštevati, ali ponuja možnost, da (Kokalj in Novak, 2023):

- otroci uporabljajo naravne materiale (kamni, veje, voda, blato itd.),
- postane učilnica, laboratorij, telovadnica, igralnica, delavnica, prostor za raziskovanje, prostor za umiritev, prostor za sodelovanje (npr. timsko delo)

Čeprav so vsi udeleženci projekta med usposabljanjem dobili enako strokovno podporo in izhodišča, se pristopi udeležencev po državah precej razlikujejo. Iz zgornjih primerov lahko razberemo, da so slovenski učitelji pri dejavnostih na prostem bolj organizirani, otrokom dajejo veliko navodil, vse dejavnosti so ciljno usmerjene, osnova so cilji iz učnega načrta. Po drugi strani njihovi nemški kolegi bolj „zaupajo v proces“, kar pomeni, da včasih samo opazujejo, kaj otroci zunaj počnejo, nato pa sledijo njihovemu zgledu. Za švedske udeležence je učenje na prostem tako rekoč del vsakdana. Zunanjemu opazovalcu se morda celo zdi, da se jim z organizacijo dejavnosti v naravi za otroke ni treba posebej truditi, saj je vse videti naravno in preprosto. To lahko pripišemo dejstvu, da ima učenje na prostem na Švedskem dolgo tradicijo, je samoumevno, vse poteka gladko, brez velikega napora s strani učiteljev ali otrok.

Kot je razvidno iz opisanih primerov, obstajajo številni razmisleki o izbiri ustreznega okolja, številne priložnosti v naravnem okolju, ki so lahko jezikovno stimulatивne in razlike v načinu načrtovanja dejavnosti in interakcije odraslih v izbranem okolju. Da pa bi bile to dejansko priložnosti za učenje sporazumevalnih zmožnosti, so potrebni pozorni spremljevalci, ki take situacije prepoznajo, izberejo in jezikovno podprejo. Vzemimo na primer situacijo, ko otroke peljemo v gozd. Tudi če se po njem le sprehajajo, je veliko nepredvidljivih situacij, ki od njih zahtevajo sporazumevanje, uporabo različnih

besed, zlasti pridevnikov, če želijo opisati vse, kar čutijo ali doživljajo. Predstavljajte si, da morajo v parih opraviti neko dejavnost za doseg skupnega cilja (pripraviti ptičjo hišico, vrtno ali rožno gredico ...). Take dejavnosti otrokom resnično ponujajo priložnosti za komunikacijo, sodelovanje, razvijanje ustvarjalnosti in uporabo domišljije. Za zgodnje razvijanje jezikovnih zmožnosti in komunikacijskih spretnosti je pomembno tudi, da morajo opisati in razložiti, kako bodo ptice našle svoj dom, kako bodo rastline začele svojo rast in razvoj ... Pri tem bodo morda potrebovali pomoč pri razvijanju besedišča, podporo odraslih, ki z njimi sodelujejo.

Strategije za spodbujanje komunikacije in govorno-jezikovnih zmožnosti pri učenju v naravi

Moramo se torej zavedati, da ne gre le za dejavnosti, ki spodbujajo jezikovni razvoj. Šele razumevajoč in odziven pogovor med učiteljem in učencem ter med učenci pred, med dejavnostmi in po njih je priložnost za uspešno učenje jezika. V procesu razvijanja jezikovnih zmožnosti otroci za dialog potrebujejo ustrezne sogovorce, ki so večji umetnosti spodbujanja jezika, jezikovnih vzorcev in drugih strategij za spodbujanja jezika ter se z občutkom odzivajo na otrokove verbalne in neverbalne izjave. Takšen način in podpora pogovoru odločilno vplivata na koristnost izbranih dejavnosti za otrokovo usvajanje jezika (Saxton, 2017).

V skladu s primerjalnim in sodelovalnim pristopom predstavljenega projekta ELaDiNa (Kokalj in Novak, 2023) so bile zasnovane in upoštevane številne strategije in komunikacijski premisleki za pomoč pri spodbujanju jezikovnega razvoja. Za uporabo v naravi se priporočajo naslednje strategije (Kokalj et al., 2023):

Čeprav so bile te strategije za spodbujanje razvoja

1. Vzpostavite temeljni odnos za jezikovno podporo

- Z otrokom komunicirajte v višini njegovih oči.
- Ohranite očesni stik.
- Otroku posvečajte vso pozornost.
- Bodite obrnjeni proti otroku.
- Uporabljajte pritrdilno obrazno mimiko.
- Otroka poslušajte in ga pustite govoriti.
- Vaša vprašanja naj izražajo radovednost.
- Veselite se komunikacije.

2. Sledite otroku, vzpostavite skupno pozornost

- Opazujte, počakajte, poslušajte.
- Zaznajte in se osredotočite na tisto, kar otroka zanima.
- Namesto da bi vodili vi, sledite otroku.

3. Vzporedni govor in samogovor

- Opisujte, kaj počne otrok.
- Opisujte, kaj počnete vi.
- Strategijo uporabite zlasti takrat, ko ste pritegnili otrokovo pozornost.

4. Potrdite, ponovite in razširite otrokove izjave.

- Uporabite izraze, s katerimi potrdite otrokove izjave, in ponovite v obliki aktivnega poslušanja.
- Dodajte informacijo ali jo dopolnite z omejenim in obvladljivim številom novih premislekov.
- Pri dodatnih komentarjih se navežite na temo in interes otroka.

5. Korektivne povratne informacije

- Izrečeno ponovite z ustrezno izgovarjavo in slovnično pravilno.
- Nepopolne stavke ponovite tako, da bodo pravilni.
- To strategijo uporabljajte večkrat, vendar z občutkom.

6. Pogosto poimenujte neznane besede

- Pogosto in smiselno ponavljajte nove, neznane besede v različnih kontekstih.

7. Uporaba ustreznega in bogatega jezika

- Uporabljajte pravilen, natančen jezik.
- Izogibajte se skrajšanim povedim.
- Uporabljajte maksimalno (in ne minimalno) strategijo verbalizacije.

8. Vzajemnost v dialogu

- Bodite pozorni na vzajemnost v dialogu.
- Omogočite več menjav govorcev.
- Bodite pozorni, da je delež govora otroka uravnotežen oz. ga še povečajte.
- Če je potrebno, se večkrat umaknite v ozadje.

9. Osredotočite se na tihe otroke

- Ugotovite, kateri otroci so oz. niso družabni in komunikativni.
- Prevezmite pobudo in aktivno iščite stik z mirnimi in tihimi otroki.

10. Izogibajte se prepovedim

- Namesto da prepovedujete, spodbudite otroke k samostojnemu razmišljanju.
- Dovolite, da se jim utrnejo lastne ideje in da delujejo samostojno; o posledicah se pogovorite skupaj.

11. Zastavljanje vprašanj

- Vprašanja uporabljajte preudarno, saj jih vsi otroci ne dojemajo kot spodbudo.
- Zastavite manj vprašanj, otroke spremljajte bolj z jezikovnega vidika.
- Vprašanja naj bodo raje odprtega kot zaprtega tipa.
- Negotovim otrokom zastavljajte alternativna vprašanja.

jezika preizkušene pri učenju v naravnem okolju, velja, da so enako učinkovite tudi v kateremkoli igralnem in učnem okolju, zato nudijo priložnost za strokovni razmislek povsod, kjer je otrok v stiku z drugimi. Ob upoštevanju opisanih primerov si vzemite čas za razmislek o tem, kateri elementi iz opisanih praktičnih primerov lahko pripomorejo k razvoju govora in jezika mlajših otrok. Kaj bi lahko uporabili pri vašem delu z otroki? Kaj ne bi bilo učinkovito in zakaj ne?

Na podlagi opisanih strategij za spodbujanje jezika lahko ugotovite, katera bi bila pri vašem delu koristna. Bi morda lahko izbrali eno ali dve in jih preizkusili v

določenem časovnem obdobju, da bi ugotovili njihov učinek? Razmislite, kako komunicirate z otroki, in preverite, ali se zaradi uporabe strategij(e) komunikacija med otroci spreminja.

Razmislite o različnih kulturah, iz katerih prihajajo vaši učenci. Ali razlike v okolju vplivajo na njihov način govora in sporazumevanja? Kako bi lahko podprli vse otroke, ne glede na njihovo kulturno okolje, in kako lahko razlike obrnete njim v prid?

Sklep

Prispevek upošteva otrokov družbeno-kulturni kontekst in njegov vpliv na učenje govora in jezika pri učenju v naravnem okolju na prostem. Z opisom primerov praks iz različnih evropskih držav je bilo ponazorjeno, da univerzalni pristop k učenju na prostem ne obstaja in da je dogajanje v okolju ravno tako pomembno kot okolje samo. Upamo, da vas je vsebina prispevka spodbudila k razmisleku o tem, kako lahko v svoji praksi izvajate pouk na prostem za razvijanje jezikovnih zmožnosti in komunikacijskih spretnosti, in nekaj strategij, ki jih lahko uporabite tako na prostem kot v učilnicah, da bi pri učencih oz. otrocih razvijali govorno-jezikovne zmožnosti.

Če so vas opisani primeri praks navdušili do te mere, da bi si želeli zvedeti, katere dejavnosti so še izvajali učitelji in vzgojitelji, vam v nadaljnje branje priporočamo Praktični priročnik na povezavi.

Kokalj, I., Kejžar, B., Sack, C., Waite, S., Askerlund, P. O. G., in, Vollmar, M. (2023). *Early Language Development in Nature. Practical Handbook* [spletna izdaja]. https://www.csod.si/uploads/file/PROJEKTI/ELaDiNa/Prakticni%20prirocnik_ELaDiNa_ANG_2023_zaSplet.pdf

Ta je rezultat evropskega projekta ter ponuja številne primere, ideje in pristope za pomoč pri jezikovnem razvoju majhnih otrok v naravnem okolju.

Viri in literatura

Bedford, R., Pickles, A., in Lord, C. (2015) Early gross motor skills predict the subsequent development of language in children with autism spectrum disorders. *Physical therapy*. 91(7), str. 1116–1129.

Bronfenbrenner, U. (1979) *The ecology of human development: experiments by nature and design*. Harvard University Press.

Bruce, T. (2004) *Developing learning in early childhood*. Sage Publications.

Campos, J., Anderson, D., Barbu-Roth, M., Hubbard, E., Hertenstein,

M., in Witherington, D. (2000). Travel broadens the mind. *Infancy*. 1(2), str.149–219.

Fisher, J. (2016) *Interacting or Interfering?* Open University Press.

Forest Schools Education (2023). *Beach schools*. [spletna izdaja]. <https://www.forestschools.com/pages/beach-schools>

Kitzinger, J. (1995) Qualitative research: introducing focus groups. *British medical journal*. 311(1), str. 299–302.

Kokalj, I., in Novak, N. (2023). *Why language development in the natural environment? ELaDiNa. Theoretical Handbook* [spletna izdaja]. https://www.csod.si/uploads/file/PROJEKTI/ELaDiNa/Teoreticni_prirocnik_ELaDiNa_2023_zaSplet.pdf

Kokalj, I., Kejžar, B., Sack, C., Waite, S., Askerlund, P. O. G., in, Vollmar, M. (2023). *Early Language Development in Nature. Practical Handbook* [spletna izdaja]. https://www.csod.si/uploads/file/PROJEKTI/ELaDiNa/Prakticni%20prirocnik_ELaDiNa_ANG_2023_zaSplet.pdf

McGilchrist, I. (2009) *The master and his emissary: the divided brain and the making of the western world*. Yale University Press.

Marjanovič Umek, L. (1990). *Mišljenje in govor predšolskega otroka*. DZS.

Richardson, T., in Murray, J. (2016) Are young children's utterances affected by characteristics of their learning environments? A multiple case study. *Early Child Development and Care*. 187(3-4), str.457–468.

Richardson, T., Waite, S., Askerlund, P., Almers, E., in Hvit-Lindstrand, S. (2023) How does nature support early language learning? A systematic literature review. *Early Years*. DOI: 10.1080/09575146.2023.2220978

Saxton, M. (2017) *Child language: acquisition and development*. Sage Publications.

Wilson, R. (2018). *Nature and Young Children; Encouraging Creative Play and Learning in Natural Environments*. Routledge.

Microsoft365. (2024). Copilot (19. 11. 2024) [generativni jezikovni model].

<https://m365.cloud.microsoft/chat?fromcode=cmc&redirectid=E712EF07AEAF4191801BDABF26CFBBC0&auth=2&internalredirect=CCM>

Ukaz: »Lepo prosim, če mi obrazložiš, kaj je bistvo Bronfenbrennerjevega ekološkega modela.«

Odgovor orodja UI: »Seveda! Bronfenbrennerjev ekološki model, znan tudi kot ekološka teorija sistemov, je okvir za razumevanje, kako različni okoljski dejavniki vplivajo na razvoj posameznika. Model poudarja, da je razvoj rezultat dinamične interakcije med posameznikom in različnimi ravnmi vplivov iz okolja.

Model je sestavljen iz petih medsebojno povezanih sistemov:

Mikrosistem: To je najbližje okolje posameznika, ki vključuje družino, prijatelje, šolo in druge neposredne stike. Vplivi v mikrosistemu so najmočnejši in najbolj neposredni.

Mezosistem: Ta raven zajema interakcije med različnimi mikrosistemi, na primer med družino in šolo. Povezave med temi sistemi lahko pomembno vplivajo na razvoj posameznika.

Eksosistem: Vključuje širše socialne sisteme, v katerih posameznik ni neposredno vključen, vendar še vedno vplivajo nanj, kot sta starševsko delovno okolje ali lokalna skupnost.

Makrosistem: Ta raven zajema širše kulturne in družbene vrednote, norme in zakone, ki oblikujejo okolje posameznika.

Kronosistem: Ta raven upošteva časovne spremembe in prehode, kot so pomembni življenjski dogodki ali zgodovinske spremembe, ki vplivajo na razvoj posameznika.

Bronfenbrennerjev model poudarja, da so ti sistemi medsebojno povezani in da spremembe v enem sistemu lahko vplivajo na druge sisteme. Ta celostni pristop pomaga razumeti, kako kompleksni in večplastni so vplivi okolja na razvoj posameznika.

Če te zanima še kaj več o tem modelu ali kako se uporablja v praksi, mi sporoči!